

4. GAIA: “Obligaziozko erlazioaren objektua”

LABURPENA: I. Obligazio-erlazioaren objektua. -1. Kontzeptua. Prestazioa. -2. Betekizunak. -3. Ondarezkotasuna. -II. Emateko, egiteko eta ez egiteko obligazioa. -1. Egiteko obligazioa. -2. Ez egiteko obligazioa. -3. Emateko obligazioa. -4. Ahalbide-obligazioa eta emaitza-obligazioa. -III. Obligazio generikoak eta espezifikoak. -IV. Obligazio aukerakoak. -1. Obligazio aukerakoa. -2. *Facultas solutionis*: ahalmenezko obligazioak. -V. Prestazioaren zatigarritasuna eta zatiezintasuna.

ARAUDIA: KZeko 1.088., 1094.-1.101., 1.131.-1.136., 1.149.-1.151., 1.157.-1.169., 1.182., 1.184., 1.256., 1.271.-1.273. eta 1.583. art.; PZLko, 699.-711. art.

I.- OBLIGAZIOZKO ERLAZIOAREN OBJEKTUA: PRESTAZIOAREN KONTZEPTUA ETA BETEKIZUNAK

1. Kontzeptua

Jakina da obligaziozko erlazioak kreditu-eskubide bat sortzen duela hartzekodunaren alde. Erlazioaren objektua, beraz, hartzekodunak zordunari galda diezaiokeen jarrera edo portaera zehatza da. Zordunak bere gain hartu duen jarrera edo portaerak osatzen du PRESTAZIOA, zordunak burutu beharrekoa, alegia. Eta prestazioa da, zehazki, obligaziozko erlazioaren objektua. Prestazio horren edukia lehenago ikusitako KZeko 1.088. artikulua finkatzen du: obligazioak zerbait ematekoak, egitekoak edo ez egitekoak izan baitaitezke. Hala, obligaziozko erlazioaren objektua prestazioa izango da eta prestazio horren edukia, zerbait ematea, egitea edo ez egitea. Zordunak bere gain hartutako prestazioa ahalik eta egokien bete beharko du, hartzekodunarekin adostutakoaren neurria.

2. Betekizunak

Kode zibilak ez du zuzenean prestazioaren ezaugarriak zein diren zehazten. Kontratuaren objektuari buruz aritzen diren KZeko 1.271.,

1.272. eta 1.273. artikuluek xedatzen dutena oinarri hartuta zerrendatzen dituzte autoreek ezaugarriok:

- 1) Izatea: Kontratuaren objektua etorkizunean existituko den gauza izan daiteke, oraindik sortu ez dena. Aldiz, obligaziozko erlazioaren objektuak obligazioa jaiotzen denetik existitu behar du; izan ere, ez dago obligaziozko erlazorik prestaziorik gabe. Obligazio orok du prestazio bat oinarri gisa; beraz, prestazio bat dagoelako jaiotzen da obligaziozko erlazioa. Prestazioa bera hasieratik existitzen da, nahiz eta prestazio horren edukia etorkizunean eman, egin edo ez egiteko zerbaitek osatu.
- 2) Posiblea: Prestazioak, jaiotzen denetik, bideragarria izan behar du, hots, betetzeko posibilitateak egon behar du. Hasieratik prestazioa aurrera eramatea ezinezkoa bada (adb: bizikletaz ilargira igotzea), ez da prestaziorik egongo eta obligaziozko harremana ez da jaioko. Posiblea izateak ez du esan nahi, hala ere, prestazioa betetzea erraza izan behar duenik.

Prestazioa aurrera eramateko ezintasuna absolutua edo erlatiboa izan daiteke. Absolutua da, prestazioa ezin duenean inork bete. Kasu horietan, obligazioa, esan bezala, ez da jaioko. Ezintasuna erlatiboa izango da, berriz, objektiboki hura aurrera eramatea posible izanik pertsona zehatz batzuentzat ezinezkoa bada. Printzipioz, kasu horietan, prestazioa betetzea posible denez, obligazioa jaio egingo da. Zordunak berak ezin badu prestazioa aurrera eraman, beste norbaitek beraren ordezkari egiteaz arduratu beharko du, horixe zor baitio hartzekodunari. Obligazioa txit pertsonala bada, hala ere, zordunarentzat prestazioa betetzea ezinezkoa bada, ezintasuna absolututzat joko da, eta obligazioa ez da jaioko.

Ezintasuna jatorrizkoa bada, hots, obligaziozko erlazioa sortzean gertatzen dena, esan bezala, harremana ez da jaioko. Baina ezintasuna eratorria izan daiteke, obligaziozko erlazioa jaio eta gero etorritakoa: eman beharrekoa zordunaren errurik gabe guztiz hondatu bada [KZeko 1.182. art: *Quedará extinguida la obligación que consista en entregar una cosa determinada cuando ésta se perdiere o destruyere sin culpa del deudor y antes de haberse éste constituido en mora*], objektua gizakion merkataritzatik kanpo geratu bada edota egin beharrekoa ezinezkoa bilakatu bada [KZeko 1.184. art: *También quedará liberado el deudor en las obligaciones de hacer cuando la prestación resultare legal o físicamente imposible*]. Ezintasun eratorria zordunak eragin badu, orduan ez da ezintasuna izango, ez-betetzea baizik, eta zordunak hartzekodunaren aurrean erantzun beharko du.

Bestalde, ezintasuna osoa edo partziala izan daiteke. Osoa bada, argi dago prestazioa ez dela sortuko (edo jaio bada, iraungi egingo da). Ezintasun partziala ez du Kode zibilak

arautzen. Kasuz kasu aztertu beharko da obligaziozko erlazioa iraungiaraziko duen ala zati batean, behintzat, hura indarrean gera daitekeen.

- 3) Zehazgarria: Prestazioak zehaztuta geratu behar du obligaziozko erlazioa jaiotzean, edota hasieratik zehazgarria izan eta zordunak hura bete baino lehen erabateko zehaztea ematea, akordio berririk egin gabe (KZeko 1.273. art). Zehazgarria izango da prestazioa, beraz, hasieratik horren nondik norakoak zehazteko irizpideak argi ezartzen direnean (adb: Mikelek, nire etxea erosteko, bi urte barru teknikari batek zehaztuko duena ordainduko dit). Hirugarren pertsona baten irizpidea erabil daiteke prestazioa zehazteko, baina zehazteko unea heltzean pertsona horrek prestazioaren edukia zehazten ez badu, prestazioa bera ez da eraginkorra izango.

Arau orokor gisa, prestazioaren behin-betiko zehaztea ezingo da erlazioaren alderdi baten eskuetan utzi, KZeko 1.256. artikulua finkatzen duen printzipioari jarraituz: *La validez y el cumplimiento de los contratos no pueden dejarse al arbitrio de uno de los contratantes*. Hala ere, obligazio orokorretan eta aukerakoetan, posible da zehazte hori alde bati egozte. Beste hipotesi guztietan, halako itunak ez dira baliozkoak izango, KZeko 1.256. artikulua aurkakoak izateagatik.

- 4) Zilegia: Prestazioa ezin da legez kontrakoa izan, ezta gizarte baten oinarrian dauden printzipio moral eta etikoen aurkakoa izan (KZeko 1.271. art). Hala bada, prestazioa ez da baliozkoa izango.
- 5) Ondarezkoa: Doktrinak luze eztabaidatu du betekizun horri buruz. Nahitaezkoa al da prestazioa dirutan balioetsi ahal izatea? Hartzekodunaren interesa beti al da ondarezkoa?

Autore gehienek iritziz, argi dago hartzekodunaren interesak ez duela zergatik ondarezkoa izan; ludikoa, artistikoa edo zientifikoa izan daiteke. Eta, ondorioz, prestazioak ez du dirutan balioetsitako portaera bat izan behar. Prestazioa dirutan balioesten ez den jarrera bat izan daiteke (zaratarik ez egitea eguneko ordu batzuetan, informazio bat sekretupean gordetzea, ikerketa bat egitea...). Hori bai, zordunak prestazioa betetzen ez badu, epaitegietan, hura hertsapenez betearazterakoan, dirutan emango zaio balio bat. Hartzekodunaren kreditua dirutan balioetsiko da, prestazioa *in natura* betetzea ezinezkoa denean edota zordunak posible izanik ere bete nahi ez badu. Hori da, finean, obligaziozko harremanaren ondarezkotasuna.

Halaber, ezin da ukatu obligaziozko erlazioak berak ondarezkoak direla, hein handi batean, nahiz eta prestazioa, hasieratik, dirutan balioetsi ez den portaera batek osatu.

Hartzekodunak duen kredituak berak ondarezko balioa du: hartzekodunaren ondarearen parte da eta eskualda daiteke. Kredituak balio ekonomikoa duela nabarmena da. Obligaziozko erlazioak eta kontratuak, izatez, pertsonen arteko harreman ekonomikoak gauzatzeko bideak dira eta, horregatik, merkatuan balio bat jasotzen dute. Ondarezko zuzenbidearen parte dira, zalantzarik gabe.

II. EMATEKO, EGITEKO ETA EZ EGITEKO OBLIGAZIOA

Jakina da KZeko 1.088. artikulua obligazio motak zerrendatzen dituela: *Toda obligación consiste en dar, hacer o no hacer alguna cosa*. Obligazioen klasifikazio horrek zordunaren portaeraren edukia hartzen du kontuan, eta horregatik esaten da klasifikazio garrantzitsuena dela. Beste batzuek prestazio motaren arabera sailkatzen dituzte obligazioak, aurrerago ikusiko dugun bezala.

1. Egiteko obligazioa

Egiteko obligazioetan, zordunaren prestazioaren edukia ekintza bat egitea da. Zordunak hartzekodunaren aurrean zerbait egitera behartzen du bere burua.

Doktrina alemanari eta frantsesari jarraituz, egiteko obligazioen artean, bereizketa garrantzitsu bat egiten dute autoreek. Ez da Kode zibilean, zuzenki, jorratzen, baina, jurisprudentzia berriena oinarri hartuta, esaten da klasifikazio horrek zerbitzu-errentamendua eta obra-kontratua bereiztea ahalbidetzen duela (KZeko 1.583.-1.603. art). Batetik, ahalbide-obligazioak daude eta, bestetik, emaitza-obligazioak.

- 1) Ahalbide-obligazioak: Hipotesi horretan, zordunak ekintza bat egin behar du; hots, jarrera edo portaera zehatz bat erakustea galdatzen zaio betebeharra betetzeko. Ez du emaitza jakin bat lortu behar, jarrera baita obligazioaren objektua. Itundutako arretaz jokatu behar du ekintza egiteko unean, baina ez zaio zordunari azken emaitza zehatzik galdatzen. Adibidez, medikuak gaixoari tratamendu egokia aurkitzeko obligazioa hartzen du bere gain, baina ez gaixoa sendatzekoa; abokatuak bezeroaren kasua aztertu eta defentsa egokia prestatzeko betebeharra hartzen du bere gain, baina ez epaiketari irabaztekoa, ez baitago beraren esku sententzia faboragarria lortzea. Kasu horietan, beraz, zordunaren obligazioa aktibitate edo ekintza batek osatzen du, ekintzak berak. Jarrerak, portaerak, ez emaitza lortzeak.
- 2) Emaitza-obligazioak: Hipotesi horietan, ordea, zordunak ekintza bat egitera lotzen du bere burua eta, gainera, emaitza zehatz bat lortzera, hartzekodunarekin itundutakoaren arabera. Adibidez, arotzak egurrezko altzari bat egin behar dio

bezeroari: ez da nahiko, kasu honetan, arotzak bere esku dagoena egitea, jarrera egokia erakutsiz. Emaizta-obligazio bat denez, arotzak altzaria egin behar dio bezeroari, horixe nahi baitu bezeroak, ez arotzaren jarrera egokia ikustea. Emaizta lortzen ez bada, obligazioa bete ez dela jo beharko da. Ez da nahikoa, beraz, jarrera edo portaera bat aurrera eramatea, emaitza zehatza galdatzen zaio zordunari. Baina ez dira emaitza-obligazioak zerbait emateko obligazioekin nahasi behar: emaitza-obligazioak zerbait egiteko obligazioak dira, hots, oraindik existitzen ez den zerbait egitea (adb: eraikin bat eraikitzea, nobela bat idaztea, diseinuzko harri-bitxi bat egitea...). Ematekoa, berriz, jada existitzen den zerbait hartzekodunari ematean datza.

Bestalde, zerbait egiteko obligazioen artean, badago beste bereizketa garrantzitsu bat:

- 1) Egiteko suntsiezina edo txit pertsonala: Horrelako betebeharretan, hartzekodunak pertsona zehatz batek zerbait egitea galdatzen du. Zorduna ez da edonor, ezin du obligazioa nornahik bete (adb: kantari ospetsu bat kontratatzen da kontzertu erraldoi bat emateko). Horrelako kasuetan, pertsona zehatz horrek ez badu bere gain hartu duen jarrera aurrera eramaten, obligazioa bete ez dela joko da (KZeko 1.161-1.595. art).
- 2) Egiteko suntsigarria edo pertsonala: Horrelakoetan, berriz, ez da nahitaezkoa pertsona zehatz batek prestazioa betetzea. Edonork egin dezake, baldin eta horretarako gai bada. Hor, garrantzitsuena jarrera edota emaitza izango da, baina ez nork egin duen (adb: etxe bat margotzea, autoa konpontzea, afari bat zerbitzatzea...).

Zordunak ez badu egiteko obligazioa betetzen, legegileak argi ezartzen du, KZeko 1.098. artikuluan, ez betetzearen ondorio juridikoa: *Si el obligado a hacer alguna cosa no la hiciera, se mandará ejecutar a su costa*. Xedapen horri jarraituz, datu garrantzitsu bat nabarmendu dezakegu: estatuko ordenamenduak zerbait egiteko obligazioak hertsapenez betearaz daitezkeela onartzen du, txit pertsonalak ez badira, noski. Hala berresten dute PZLko 706.2. eta 709.1 artikuluek ere: zordunak zerbait egiteko obligazioa betetzen ez badu, epaileak beraren ondasunak bahitu ahal izango ditu, hartzekodunak hala eskatzen badu. Hirugarren batek beteko du, beraz, obligazioa, posible denean, baina zordunaren kontura, KZeko 1.098. artikulua ezartzen duen bezala. Batzuetan, ordea, epaileak berak ordezkatu ahal izango du zordunak bete ez duen obligazioa (adb: eskritura publikoa sinatzea, onespena ematea...). Zordunaren kontura obligazioa betetzeko aukera hori egongo da, beraz, obligazioa beste norbaitek bete dezakeenean. Hertsapenez betearazi ezingo diren obligazioak, ordea, txit pertsonalak dira: ezin da zordun zehatza nahi ez duen zerbait egitera behartu, beste

inork bete ezin duenean hark bere gain hartutakoa. Horrelako kasuetan, obligazioa dirutan balioetsiko da eta zordunak dirutan ordaindu beharko dio hartzekodunari bere gain hartutako egitekoa.

Bestalde, esan beharra dago egiteko obligazioek denbora muga bat dutela. Ezin dira mugagabeak izan, bestela, nolabaiteko esklabotza litzateke. Zuzenbidearen printzipio orokor baten oinarrian, argigarria da, ildo honetan, KZeko 1.583. artikulua xedapena: *deuseza da bizitza osorako luzatzen den egiteko obligazioa*. Beraz, egiteko obligazioak denbora bati lotuak ezarriko dira: batzuetan, legeak berak ezarriko ditu gehienezko epeak, aldean akordiorik ez dagoenean. Bestetan, alderdiek ezer ere adostu ez dutenean eta prestazioaren inguruabar eta izaerari erreparatuz ezin daitekeenean epea zein den ondorioztatu, jurisprudentziaren esanetan, obligaziozko erlazioa iraungi egingo da, negozio juridikoak dituen xedeak bete direla jotzen bada. Kasu horretan, zordunak zilegitasuna izango du negozio juridikoaren iraungitzea galdatzeko.

2. Ez egiteko obligazioa

Ez egiteko obligazioetan, zordunak jarrera negatiboa edo pasiboa hartzen du bere gain; hots, portaera zehatz bat aurrera ez eramatera behartzen du bere burua. Bi motatakoa izan daiteke jarrera negatibo edo pasibo hori:

- 1) Abstentzioa: Kasu hori, obligaziorik ez balego zordunak egin lezakeen zerbait ez egitean datza (adb: kontratua iraungi eta hurrengo bi urteetan bere ordura arteko ogibidean ez aritzea).
- 2) Hartzekodunaren jarrera jasatea: Kasu horretan, berriz, zordunak hartzekodunaren portaera aktiboa eta positiboa jasan egin behar du (adb: nire finka zeharkatzen duen bidea erabiltzen uztea).

Ez egiteko obligazioak hartzekodunari ematen dion kreditu-eskubidea, beraz, horretan oinarritzen da: zorduna behartuta dago abstentzioa edo jasatea bere gain hartzera, eta hartzekodunak hori galda diezaioke. Halaber, zordunaren jokabidea prestazioa betetzearen kontrakoa izaten hasten bada, hartzekodunak demanda aurkez dezake, prebentzioz, bere kreditu-eskubidea babesteko.

Orobat, ez egiteko obligazioek zerbait egitekoek dituzten ezaugarri berak dituztela esan beharra dago: ezin da zorduna indarrez obligazioa betetzera behartu, baina hertsapenez betearaz daiteke prestazioa haren kontura (KZeko 1.098. art); egindakoa desegitera behartu eta, ezinezkoa bada, ez-betetzea ekonomikoki balioetsi (KZeko 1.098., 1.099. art; PZLko 710. art). Halaber, ez egiteko obligazioak ezin izango dira mugagabeak izan (erlazio juridiko-erreal baten barruan sortzen den obligazioa ez bada, noski).

3. Emateko obligazioa

Hau da obligaziozko erlazioaren prototipoa. Gure ekonomia, mendetan zehar, ondasunen trukean oinarritu izan da; beraz, zerbait emateko obligazioak dira arruntenak eta erabilienak (adb: etxea erosi, autoa erosi, etxerako erosketak, dohaintzak, maileguak...). Ikuspuntu juridikotik begiratuta, obligazio horiek dira gauzatzeko errazenak, normalean inolako arazorik gabe hertsapenez betearaz baitaitezke.

Emateko obligazioek zordunari jarrera positibo bat galdatzen diote, hots, zordunaren ondarean dagoen ondasun zehatz bat edo gehiago hartzekodunaren ondarrera igarotzea, alegia [zentzu juridikoan, ondasunari 'gauza' esaten zaio]. Horregatik, normalean, prestazio hori bete beharrek gauza lehenagotik zordunaren ondarean egotea dakar. Emateko obligazioaren objektua, orduan, zordunak gauza hartzekodunari emateko egin behar dituen egintza multzoak osatuko du.

Hala ere, zordunak hartzekodunari gauza bat edo gehiago eman behar diola esaten dugunean, emate horren helburuari erreparatuz, bereizketa bat egin beharra dago: 1) Zordunak hartzekodunari gauzaren *jabetza edo haren gaineko beste eskubide erreal bat* ematea; 2) Zordunak hartzekodunari gauzaren *edukitza soil*a ematea.

Komenta ditzagun bi aukerok:

- 1) Gauzaren jabetza edo beste eskubide erreal bat emateko obligazioa: Emateko obligazioa eragiten duten negozio juridikoez ez dakarte, nahitaez, gauzaren jabetza edo haren gaineko eskubide erreal bat eskualdatzea. Xede hori negozio juridiko batzuek bakarrik dute; beraz, horietara jo beharko da aldeek efektu juridiko hura bilatzen dutenean (adb: dohaintza, mailegu sinplea...). Bestetan, kontratua edo negozioa ez da nahikoa izango objektuaren jabetza transmititzeko, tituluarekin batera tradizioa edo gauza ematea beharrezkoa baita (adb: salerosketa). Oro har, zordunak, hartzekodunari gauzaren jabetza edo horren gaineko beste eskubide erreal bat emateko, jarduteko gaitasuna izan beharko du eta gauza xedatzeko zilegitasuna (KZeko 1.160. art).
- 2) Gauzaren edukitza emateko obligazioa: Zordunak, obligazio hori betetzeko, edukitzailea izan beharko du. Ez du gauzaren gaineko xedatzeko ahalmenik behar. Edonola ere, hartzekodunari gauzaren edukitza emateak bi zentzu izan ditzake:
  - a) Hartzekodunak gauza erabiltzeko nahi izatea (adb: errentamendua)
  - b) Aurretik zordunak gauzaren edukitza izatea eta, obligazioa betetearren, hartzekodunari gauzaren

edukitza bera bueltatzea, likidazio faseari jarraituz (KZeko 1.561. art).

Gauzaren jabetza, haren gaineko beste eskubide erreal bat edo edukitza soila hartzekodunari transmititzen bazaio ere, emateko obligazioek badituzte ezaugarri komunak. Laburbilduz:

- 1) Zordunak gauza zaindu egin beharko du obligazioa betetzeko unea heldu arte. Hala dio KZeko 1.094. artikulua: *El obligado a dar alguna cosa lo está también a conservarla con la diligencia propia de un buen padre de familia*. Negozio juridiko jakin batzuetan, horixe izango da, izatez, obligazioaren objektu espezifikoa (adb: gordailu-kontratua), eta beste batzuetan, berriz, ez da arduraz zaintzeko betebeharrak hori jaioko (adb: gauza generikoa edo zehaztugabea bada).
- 2) Obligaziozko erlazioaren objektua den prestazioaren edukia gauzaren jabetza ematea bada, KZeko 1.095. artikulua honela xedatzen du: *El acreedor tiene derecho a los frutos de la cosa desde que nace la obligación de entregarla. Sin embargo, no adquirirá derecho real sobre ella hasta que le haya sido entregada*. Gauza generikoa edo zehaztugabea bada, berriz, fruituak jasotzeko eskubide hori gauza zehazten denetik jaioko da.
- 3) Emateko obligazioak hori indarrez betearazteko aukera ematen du: zordunak hartzekodunari gauza entregatzen ez badio eta gauza bere ondarean badu, epaileak haren kontura emango dio gauza *in natura* hartzekodunari (KZeko 1.096. art: *Cuando lo que deba entregarse sea una cosa determinada, el acreedor, independientemente del derecho que le otorga el artículo 1.101, puede compeler al deudor a que realice la entrega. Si la cosa fuere indeterminada o genérica, podrá pedir que se cumpla la obligación a expensas del deudor. Si el obligado se constituye en mora, o se halla comprometido a entregar una misma cosa a dos o más personas diversas, serán de su cuenta los casos fortuitos hasta que se realice la entrega*). Gauza zordunaren ondarean ez badago, ordea, horren ondasunak bahituko dira, obligazioaren ez betetzeaz ekonomikoki erantzun behar baitu (PZLko 701., 702. eta 703. art). Edozein kasutan, hartzekodunak, KZeko 1.101. artikuluari jarraituz, jasandako kalteengatik kalte-ordaina galdatu ahal izango dio zordunari.
- 4) Zordunak gauza zehatz bat eman behar badu, gauzaren osagarriak ere eman egin beharko dizkio hartzekodunari, nahiz eta osagarriok aipatuta ez egon (KZeko 1.097. art: *La obligación de dar cosa determinada comprende la de entregar todos sus accesorios, aunque no hayan sido mencionados*).

III. OBLIGAZIO GENERIKOAK ETA ESPEZIFIKOAK

Obligazio generiko edo espezifikoei bagagozkio, gauza bat emateko obligazioen eremuan sartzen gara. Obligazio generikoak eta espezifikak beti dira, beraz, emateko obligazioak.

Obligazio espezifikoa hartzekodunari gauza jakin eta zehatz bat ematean datza, hots; obligazioa sortzen den unetik zehaztuta baitago haren objektua, prestazioa, jarduera.

Generikoa bada obligazioa, ordea, zordunak hartzekodunari eman beharko diona ez dago hasieratik zehaztuta; soilik adierazten da zein motatako gauza den edota zein genero edo taldetan sartzen den. Aurrerago zehaztu beharko da prestazioaren objektua, zordunak hartzekodunarentzat egoki bete dezan. Gogora dezagun, hala ere, obligazioaren objektua generikoa izatea ez dela gauzaren suntsigarritasunarekin nahasi behar: prestazioa gauza generiko bat entregatzea izan daiteke, suntsigarria izan (100 botila ardo) nahiz ez izan (zaldi beltz bat). Suntsigarritasunak objektuaren izaerari erreparatzen dio, fisiko-juridikoki kontsumi daitekeelako; generikotasunak, berriz, aldean edota legearen borondateari jarraitzen dio, legegileek eta kontratugileek sortzen baitituzte generoak, beren beharrian araberak.

Obligazio generikoak dira, espezifikoen aldean, erregimen juridiko bereziagoa dutenak. Laburbil ditzagun erregimen horren ezaugarri deigarrienak:

- 1) Obligazioa generikoa bada ere, hori hertsapenez betearazi beharko da. Hala, hartzekodunak jaso behar duen gauza generiko hori jada zordunaren ondarean badago, epailearen aginduz, handik aterako da eta hartzekodunari emango zaio. Gauza zordunaren ondarean ez badago, ordea, horren kontura eskuratuko dira hartzekodunari emateko.
- 2) Kode zibilean, bakarra da obligazio generikoei buruz zuzenean aritzen den araua, 1.167. art: *Cuando la obligación consista en entregar una cosa indeterminada o genérica, cuya calidad y circunstancias no se hubiesen expresado, el acreedor no podrá exigirla de la calidad superior, ni el deudor entregarla de la inferior.*
- 3) Obligazio generikoek badute besteek ez duten ezaugarri garrantzitsu bat: gauza banaka zehaztuta ez dagoenez –talde edo genero bati eginiko erreferentzian soilik (adb: patata zaku bat; pilota bat; auto bat; jantzi bat...)-, zorduna ez da obligazioaz aske geratuko ondasuna edo gauza desegiten edo desagertzen bada (baldin eta hartzekoduna berandutzean ez badago), arras zaila baita genero bat osatzen duten ale guztiak behin betiko desagertzea, *genus nunquam perit*. Nahiko erraza da, beraz, agindu judiziala dela medio, zordunaren ondarearen

kontura generoko ale bat eskuratzea hartzekodunari emateko. Batzuetan, ordea, kontratuko alderdiek hainbeste murrizten dute entregatu behar den gauzaren generoa (adb:1982ko uztako ardo botila), ezen gerta baitaiteke ale guztiak desagertzea.

- 4) Obligazioa jaiotzeko nahikoa da aldeek gauzaren generoari erreferentzia orokorra egitea. Baina obligazioa gauzatu eta betetzeko, gauza orokorra espezifikatu behar da (adb: obligazioa jaiotzean, hartzekodunak eta zordunak horrek hari jantzi bat eman behar diola adosten dute; betetzeko unean, nahitaez, gauza generikoa espezifikoa bilakatuko da, generotik bat aukeratu beharko baita obligazioa bete ahal izateko). Espezifikazio hori zordunak edo hartzekodunak egin dezake; biek, adostasunez; edo hirugarren batek aldeek hala erabakitzen badute. Gai horren inguruan inolako adostasunik ez badago, nahiz eta Kode zibilak ez duen ezer ere xedatzen, doktrinaren iritziz, zordunak izango du espezifikazio hori egiteko zilegitasuna, *favor debitoris* printzipioari eta obligazio aukerakoen araudiaren aplikazio analogikoari jarraituz (KZeko 1.132, 875. art).

Espezifikazioaren uneari dagokionez, aldeek hitzartukoaren esanetara egon beharko da. Horrelakorik ez badago, generoa osatzen duten aleetatik bat aukeratzeko ahalmena eta obligazioaren betetzea –edo hartzekodunaren berandutzea– aldiberekoak izango dira. Obligazioa betetzean espezifikatuko da objektua hartzekodunari emateko. Espezifikazioa ezin da betetzea baino lehenago gauzatu, beraz. Ez da posible izango aldebakarreko eta aurretiazko espezifikazioa, ezta aurrez hitzartutako aldebikoa ere, hori ez bailitzateke espezifikazioa izango, obligazio generikoa obligazio espezifikoko bihurtzea baizik.

IV. OBLIGAZIO AUKERA KOAK. *FACULTAS SOLUTIONIS*: AHALMENEZKO OBLIGAZIOA

1. Obligazio aukerakoa

Obligazio aukerakoetan, prestazioa guztiz zehaztu gabe dago. Obligazioa sortzen denean (eduki desberdineko), hainbat prestazio posible daude aukeran, horietatik zordunak betetzeko objektutzat edozein har baitezake [adb: pilota bat edo liburu bat eman behar didazu]. Hala ere, obligazioa betetzekoan, bakarra galda daiteke eta bakarra bete behar da, KZeko 1.131. artikulua xedatzen duenaren arabera: *El obligado alternativamente a diversas prestaciones debe cumplir por completo una de estas. El acreedor no puede ser compelido a recibir parte de una y parte de otra*; (adb: eskumuturreko erlojua salduko dizut, edo lasterketako zaldia, edo ehun litro ardo; jatetxeko kartak prestazio-aukera aniztunak -plater desberdinak- dakartza).

Obligazio aukerakoetan, obligazio bakarra dago eta ez obligazio anitz; hasieran, hainbat prestazio ezberdin posible badira ere, gauza jakina da obligazioa sortzen denetik prestazio horietatik bakar bat zor dela (*plura res in obligatione, una autem in solutione*).

Obligazio horien dinamikan, bi etapa bereizi behar dira:

- 1) Lehen obligazioa eratzea da, hainbat prestazio-aukerarekin. Obligazio oro, haren iturria edozein delarik ere, aukerako gisa ager daiteke. Lehen fase horretan, prestazioa *guztiz zehaztu gabe* dago, prestazio bakoitzak identifikatuta egon behar badu ere eta prestaziotzat hartzeko eskatzen diren betekizunak bildu behar baditu ere (KZeko 1.132.2. art.).
- 2) Bigarrena prestazioa kontzentratzea da, hau da, prestazioetatik bat zordunak bete beharreko bihurtzen da. Obligazioa kontzentratzeari esker zehaztu daiteke prestazioetatik zein burutu behar duen zordunak. Kontzentratu ostean, obligazioak aukerakoa izateari uzten dio eta kontzentraziotik kanpo geratutako prestazioak ez dira zor izango; obligazioa, orain, espezifikoa da.

Kontzentrazioa –prestazio posible guztietatik zordunak bete behar duena zehaztea–, obligazioa bete aurretik burutu behar da, obligazioa bete baino lehenago edo aldi berean. Kontzentrazioa honako kasu hauetan egingo da:

1. Prestazio guztiak, bat izan ezik, desagertu badira zordunak zein hartzekodunak errurik izan gabe. Orduan, obligazioa geratzen den prestazioan kontzentratuko da. Betetzeari buruzko arau orokorrak aplikatuzetik datorren erregela da (KZeko 1.182. eta 1.134. art.; 1.136. art. *contrario sensu*).
2. *Aukeratze-eskubidea*, hau da, prestazioetatik galdagarri zein izan behar duen zehazteko alderdietako bati edo hirugarren bati emandako ahalmena egikaritzuz. Itunik ez balego, eta *favor debitoris* delako printzipioa aplikatuz, KZeko 1.132.1. artikulua dio aukeratzea zordunari dagokiola, obligazioaren inguruabarretatik behintzat bestelakorik ondorioztatzen ez bada. Baina ahalmena hartzekodunari edo hirugarren bati eman dakioke; azken horrek aukeratu behar izango balu, emandako aginduen edo datu objektiboen arabera aukeratu beharko du (DÍEZ-PICAZO).

Aukeratze-eskubidea egikaritzeko, legitimazioa duenak beste kontratugileari jakinarazi beharko dio bere erabakia aldebakarreko (eta esplizitua edo esan gabekoa) borondate-deklarazio bidez (KZeko 1.133. eta 1.136.1. art.); jakinarazpenaz geroztik bakarrik izango du eragina hartzaileak jaso beharreko borondate-deklarazioak. Hartzaileak deklarazioa onartzea ez da beharrezkoa, baina atzera bota daiteke

eskainitakoak obligazioa sortzeko unean adierazitako aurreikuspenak betetzen ez baditu, edo obligazioaren objektu den prestazioa ezinezkoa edo legez kontrakoa bada (KZeko 1.132.2. art.).

Kode Zibilak obligazioa eratzen denetik kontzentrazioa burutu arteko fasea arautzen du bereziki: batik bat, *aukeratu* aurretik eta, norbaiten erruz edo ezusteko kasuaz, prestazioaren bat galtzeak edo suntsitzeak sortzen duen arazoa. Aukeratze-eskubidea nori dagokion kontuan izanik ezartzen da erregimena:

A) Aukeratzea zordunari badagokio (KZeko 1.134 eta 1.135. art.):

1. *Bat izan ezik gainerako gauza guztiak zordunaren errurik egon gabe* suntsitzen badira, obligazioa geratzen den hartan kontzentratuko da automatikoki (KZeko 1.134. art.). Aukeratze-eskubidea desagertzen da.

2. *Zordunaren erruz gauza guztiak* desagertzen badira edo obligazioa betetzea ezinezko bihurtu bada, *hartzekodunak kalte-galeren ordaina jasotzeko eskubidea izango du* (KZeko 1.135.1 art.). Obligazioaren arriskua ez da hartzekodunaren kontura, zordunak kalte-ordaina emateko obligazioa baitu, *desagertu den azken gauzaren edo azkenean ezinezko bihurtu den zerbitzuaren balioa oinarritzat hartuta* (KZeko 1.135.2. art.). Dena den, eta xedapenaren hitzek bestelakorik adierazten badute ere, ez da benetako kalteen ordaina, zordunak eman beharreko objektua ordeztzen duen dirukopurua baita. Gainera kalterik izan bada, logikoa da pentsatzea hartzekodunak galdatu ere egin ditzakeela.

3. *Zordunaren erruz prestazioetatik batzuk* bakarrik desagertu eta beste batzuk bizirik jarraitzen badute, Kode Zibilak ez du konponbiderik aurreikusten. Kasu horretan, zordunaren aukeratze-eskubidea geratzen diren aukeretara murrizten da.

4. Gauza *hartzekodunaren erruz* galtzen bada, Kodeak ez du ezartzen jarraitu beharreko irizpiderik. Pentsa daiteke hartzekodunaren jarduera, efektu horietarako, ezusteko kasutzat hartzen dela eta, beraz, oraindik bizirik dirauten prestazioetatik aukeratuz zuzen beteko duela zordunak; baina posible da, halaber, argudiatzea zordunak aukeratu dezakeela, edo ezinezko egin zen prestazioaren balioa (prezioa) ematea, edo geratzen direnetatik bat betetzea.

B) Aukeratzea hartzekodunari badagokio. Kzeko 1.136. artikulua hiru kasu bereizten ditu:

1. Gauzetakoren *bat ezusteko kasuz* galdu bada, hartzekodunak geratzen direnen artetik aukeratu dezake, eta, bizirik bakarra geratu bada, obligazioa horretan kontzentratuko da (Kzeko 1.136. artikuluko 1. erregela).
2. Gauzetakoren *bat zordunaren erruz* galdu bada, hartzekodunak aukeratu dezake gainerako artetik bat edo zordunaren erruz desagertu denaren balioa (Kzeko 1.136. artikuluko 2. erregela).
3. Gauza *guztiak zordunaren erruz* galdu badira, hartzekodunak aukera dezake horietako edozeinen balio ekonomikoa (Kzeko 1.136. artikuluko 3. erregela).
4. Hemen ere, gauza *hartzekodunaren erruz* galtzen bada, Kodeak ez du ezartzen jarraitu beharreko irizpiderik. Kasu horretan, hartzekodunari bere aukeratzeko eskubidea murriztuko zaio, bere erruz ezinezko bihurtu dena ezin izango baitu erreklamatu, eta zordunak galdutako objektuaren balioa ordain gisa eska dezake.

Obligazio aukerako artetan egiteko edo ez egiteko obligaziorik badagoenean ere, aipatutako arau horiek aplikatuko dira (Kzeko 1.136. art. *in fine*).

2. *Facultas solutionis*: ahalmenezko obligazioak

Ahalmenezko obligazioak, *ordezteko ahalmendun* obligazio izenez ere deituak, ez ditu Kode Zibilak zuzenean erregulatzen, baina hainbat xedapenetan jasota daude (Kzeko 1.153. eta 1.166. art.) eta borondatearen autonomia printzipioaren babesean onartzen dira (Kzeko 1.255. art.).

Facultas solutionis delakoaren arabera, obligazioa betetzeko unean, bere gain hartutako prestazioa ez den beste bat egiteko aukera ematen dio hartzekodunak zordunari, horrela ere obligaziotik askatzeko.

Ez dira nahasi behar obligazio aukerakoa eta ahalmenezkoa. Aukerakoan, obligazioa sortzean, hainbat prestazio-aukera daude; geroke une batean, kontzentratu eta bakarra zor izango da (*Plura res in obligatione, una autem res in solutione*); ahalmenezkoan, berriz, zor den eta galda daitekeen prestazioa bakarra da hasieratik, erabat eratua, baina zordunak, obligazioa betetzeko unean, objektua ordeztuz, obligaziotik askatzeko ahalmena du (*Una res in obligatione, plura res in solutione*).

Hain zuzen ere, horregatik, aukerakoan, jadanik obligazioa kontzentratu ondoren prestazioa ezinezko bihurtzen bada eta zordunaren errurik ez badago, obligazioa iraungi egiten da; ahalmenezkoan, berriz, ahalmenez bete daitekeen prestazioa desagertzen bada baina zor dena ez, obligazioak bizirik dirau eta zordunak bete beharra dauka. Bestalde, aukerakoaren aldean, ahalmenezkoan aukeratzeko eskubiderik ez dago. Ahalmenezko obligazioa, hura bete aurretik itundu behar da, betetzeko unean bertan hitzartuz gero, ordainketan ematea (ordainketa ordeztan duen baliabide bat) bailitzateke.

V. PRESTAZIOAREN ZATIGARRITASUNA ETA ZATIEZINTASUNA

Prestazioa zatigarria edo zatiezina izateak ez dakar erregimen juridiko berezirik, obligaziozko erlazioan zordun bakarra eta hartzekodun bakarra baldin badaude. KZeko 1.149. artikulua zera dio: *zordun eta hartzekodun bakar bateko obligazioen objektu diren gauzen zatigarritasunak edo zatiezintasunak ez ditu ez aldatzen, ezta eraldatzen ere* obligazioei, beren izaerari eta eraginei buruzko arau orokorrak (KZeko 1.094-1-112. art.). Aldakuntza eza horrek zera dakar: ordaintzeko edo betetzeko erregela osotasunaren erregela da; hots, hartzekodunak prestazio osoa jasotzeko eskubidea duela, kontrakorik ituntzen ez bada (KZeko 1.169. art.). Obligazioko posizio juridiko batean edo bietan pertsona bat baino gehiago badaude, berriz, prestazioaren objektua zatigarria edo zatiezina izateak badu garrantzirik, horren arabera zehaztuko baita obligazioa izaeraz partziarioa, mankomunatua ala solidarioa den eta, horren ondorioz, aplikatu beharreko erregimen juridikoa (horiek eta bakoitzaren erregimen juridikoa XV. gaian azalduko dira). Obligazio zatigarri eta zatiezinez mintzatzeko, beraz, aurrehar horretatik abiatu behar da.

Zer da zatigarritasuna edo zatiezintasuna? Kontzeptua ez da batere argia, eta doktrinan ere ez dago ahobatezkotasunik definizio edo irizpide bat emateko orduan; gainera, Kode Zibilak definizio bat ematen badu ere, hori nahiko iluna eta nahasia da. Lehenik, ondo bereizi behar dira errealitate fisiko edo materialaren munduko zatigarritasun (zatiezintasun) kontzeptua eta zuzenbideko alorrean jarduten duen kontzeptua, berez materialki zatiezinak diren gauzak zatigarritzat jo baititzake zuzenbideak.

Zatigarritasun fisiko edo materialak, eta alderantziz zatiezintasunak, gauza beraren izaera azpimarratzen du. Hala, ondasuna zatigarria da bere izaera aldatu gabe zatitu badaiteke, bat zegoen lekuan batzuk agertzen badira ere. Lursaila zatigarria da; eta, gainera, lursaila sailetan zatitzeak lursail berriak sortzea ekarriko du -aurrez bakarra bazegoen ere-, baina ez du ondasunaren izaerarik aldatuko, ondasuna lursail izango baita gero ere (orain, lursail anitz). Ostera, animalia gauza zatiezina da, banatuz gero ezinbestez objektuaren izaera aldatzen baita: animalia izateari utzi eta, kasu horretan, haragi bihurtuko da.

Zatigarritasun fisikoaren kontzeptu hori zuzenbideak jasotzen du, modu berdintsuan, gauza beraren gaineko eskubide erreala titularkidetasunean egon eta egoera horiek iraungitzeko araudia ezartzen duenean; orduan, juridikoki gauza zatitzea onartzen da, baina zatiketa ez den beste baliabide batzuk erabili behar dira gauza *zatituz gero bete behar duen helbururako erabilezina bihurtzen bada* (Kzeko 401. art.) edo gauza *zatitzeak hura asko kaskartzea badakar* (Kzeko 1.062. art.).

Beste kontu bat da zuzenbideak, gainera, eskubide erreala idealki edo ekonomikoki zatitzeko aukera onartzea. Hori titularkidetasun-egoera eman eta eskubidearen gainean titularkide bakoitzak duen parte-hartzea zehazteko modu bat da, eskubidea administratzeko eta eskubideaz xedatzeko; baina, zatigarritasun edo zatiezintasun fisikoaren kontzeptutik ez da inoiz aldentzen, eta eskubidea transmitituko da beraren kuota guztiak lagatzen badira bakarrik (kuotetako bat lagatzeak ez dakar eskubide osoa transmititzea).

Obligazioen eremuan, zatigarritasunak edo zatiezintasunak ez du, ezinbestez, objektuaren izaera oinarritzat hartzen; baizik eta borondate-egintza hartuko du abiapuntutzat. Gogora ekarri behar da zordunak zor duena portaera bat dela, hots, prestazioa, bere eduki zehatza edozein izanik ere (eman, egin edo ez egin). Horregatik, garrantzi berezia du obligazioa eratzean agindutako prestazioa izendatzeko moduak eta hartzekodunaren interesa asetzeko moduak.

Kzeko 1.151. artikulua dioenez, *zatiezintzat joko dira gorputz jakinak emateko obligazioak baita zatika bete ezin daitezkeen beste guztiak ere*. Bi irizpide ezartzen dira: gorputz jakina eta zatika betetzeko aukera. Bi horiek bideratu daitezke prestazioa izendatu zen modura eta hartzekodunaren interesa asetzeko modura.

1) Gorputz jakina: horren kontzeptuak gauzaren zatigarritasun fisiko edo materialarekin ez du zerikusirik, gauza obligazioan izendatzeko moduarekin baizik. Objektua osotzat eta bakartzat hartzen bada, zatiezina da (esaterako, unibertsaltasuna edo gauza anitz batera: adibidez, jaraunspen bat); objektua izendatzerakoan, gauzak bananduta azaltzen badira, prestazioa eta obligazioa zatigarria da. Obligazioa zatiezina izan daiteke, berez batasun materialik osatzen ez duten gauzak bat eginda nahi badira; alderdiek egin duten mugaketaren arabera dago. Hala eta guztiz ere, zatigarria (edo zatiezina) izatea irizpide fisikora lotzen ez bada, beharrezkoa da alderdien borondatea, prestazioaren ezaugarri horri buruzkoa, argia izatea.

2) Zatika betetzeko aukera: borondate bidez ez bada zehaztu argi eta garbi izendatutako objektua gorputz bakarra dela, obligazioa zatigarria da baldin eta objektua osatuko duten puska kualitatiboki berdinetan zatitu badaiteke (ALBALADEJO) eta zatika betetzea ez bada esplizituki baztertu (hartzekodunak betetze partzial horien aurka ezin du lege ezer egin).

Kzeko 1.151.2. artikulua arau interpretatzaile bat jasotzen du horren harira eta egiteko obligazioei buruz, horiek zatigarritzat hartuko baitira, objektutzat *lan-egun kopurua, unitate metrikoz neurtutako obrak exekutatzea edo beren izaeraz zatika bete daitezkeen beste gauza antzekoak* prestatzea badute.

Artikulu bereko 3. lerroaldeak zera gehitzen du: *ez egiteko obligazioetan, zatigarritasuna ala zatiezintasuna den erabakiko da kasu jakin bakoitzean, prestazioaren izaeraren arabera.*

BIBLIOGRAFIA

- BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, "Comentarios a los arts. 1.149 a 1.151", in *Comentarios al Código Civil y Compilaciones Forales*, xv. liburukia, 2, Madril, 1983.
- CABANILLAS SÁNCHEZ, *Obligaciones de actividad y obligaciones de resultado*, Bartzelona, 1993.
- CAFFARENA LAPORTA, "Genus nunquam perit", in *ADC*, 1982, 291. or. eta hurrengoak.
- EGUSQUIZA, *La configuración jurídica de las obligaciones negativas*, Bartzelona, 1990.
- ESPÍAU ESPÍAU, *Las obligaciones indivisibles en el Código Civil*, Madril, 1992.
- JORDANO FRAGA, "Obligaciones de medios y de resultados", in *ADC*, 1991, 5. or. eta hurrengoak.
- MARTÍN PÉREZ, "Sobre la determinabilidad de la prestación obligatoria", in *RGLJ*, 1958.
- RAMS ALBESA, *Las obligaciones alternativas*, Madril, 1982.